

ДЕЗІНТЕГРАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТИВНИЙ ЕТАП ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Радзієвська С.О., к. е. н., доцент, доцент кафедри теоретичної та
прикладної економіки
Державний університет інфраструктури та технологій

Відповідно до загальноновизнаної теорії пізнання в основі всіх теоретичних концепцій міститься об'єктивна дійсність, практика, яка змушує людину аналізувати глибинні основи тих явищ і процесів, котрі її оточують. Така ситуація спостерігається й у міжнародному житті взагалі та в розвитку інтеграційних процесі зокрема. Досить довгий час, з розвалом світової соціалістичної системи і встановленням уніполярного капіталістичного світу домінував погляд, що пропагував лібералізм, відмову від протекціонізму у взаємовідносинах між державами, мінімізацію ролі інституту держави на користь регіонів, що утворювались як шляхом розподілу держав на внутрішні регіони, так і шляхом їх об'єднання, утворення угруповань держав, здатних об'єднатися, утворити єдину планетарну державу. Однак практика розвитку міжнародних відносин на початку XXI ст. і перша глобальна фінансово-економічна криза 2007-2008 рр. викликали сумніви у правильності ліберальної парадигми розвитку, примусили науковців шукати нову парадигму глобалізації світової економіки та її найважливіших складових – процесів інтеграції, дезінтеграції та реінтеграції. Лібералізація зовнішніх відносин була лозунгом часу, а створення зон вільної торгівлі та митних союзів охопило всі континенти планети. Таке спрямування обґрунтовувалось дією закону міжнародного поділу праці, який створює передумови для розвитку інтеграційних процесів. Виходячи із визначення інтеграції як взаємопереплетіння національних економік, зрозуміло, що певною мірою вже розвиток торгівлі між країнами на основі дії об'єктивного закону міжнародного поділу праці може розглядатися як передумова подальшого об'єднання їхніх економік. При цьому вже на рівні торговельних відносин між державами виникають дії суб'єктивного характеру, адже обидві сторони проявляють суб'єктивізм при виборі один одного. Інтеграційні процеси приводять до розвитку економічного регіоналізму, в результаті якого окремі групи країн створюють між собою більш сприятливі умови для торгівлі, у ряді випадків і для міжрегіонального переміщення факторів виробництва. Незважаючи на очевидні протекціоністські риси, що впливають з дії суб'єктивного фактора, економічний регіоналізм не є

негативним фактором для розвитку міжнародної економіки тільки якщо група країн, які інтегрується, не встановлює менш сприятливі, ніж до початку інтеграції, умови торгівлі з третіми державами. У науковій літературі дезінтеграція визначається як розпад, розподіл на частини цілісної структури, послаблення, порушення зв'язків у єдиній системі¹. У словниках наведені подібні, фактично тотожні визначення цього терміна. *Дезінтеграцію можна визначити як процес, зворотний по відношенню до процесу інтеграції, а відповідно як процес, що веде до дерегіоналізації.* Проста і ясна ілюстрація: країни А і Б інтегруються і утворюють регіональне угруповання АБ. Якщо ж вони дезінтегруються, то регіональне угруповання АБ розпадається на дві окремі держави. Очевидно, що у разі поновлення цього угруповання після його розпаду цей процес може бути визначений як реінтеграція. Водночас називати об'єднання держав А і Б *на нових засадах* реінтеграцією неможна, це вже якісно нове регіональне об'єднання, утворене тими ж самими державами. Інтеграція може підвищувати ефективність функціонування її учасникам, *але різною мірою і часом одним із них за рахунок інших.* Доти *поки регіоналізація, не погіршує умови для торгівлі з рештою країн світу, вона може вважатися позитивним чинником розвитку міжнародної економіки.*

Якщо держава А в разі інтеграції з державою С може одержати ефективність функціонування більшу, ніж при інтеграції з державою Б, з якою вона вже об'єдналася, то логічно допустити, що така ситуація стимулюватиме державу А відмовитися від інтеграції з державою Б на користь інтеграції з державою С. Держава А може відмовитися від інтеграції з державою Б і у тому випадку, якщо через зміни світової кон'юнктури ця інтеграція погіршить для неї умови торгівлі з іншими країнами світу. Тобто, певна країна-член інтеграційного об'єднання може визнати доцільним для себе відмовитися від членства у ньому, відділитися від нього, дезінтегруватися. Це підтверджує й практика. Саме на початку ХХІ ст. у світовій економіці склалися такі обставини, які можуть викликати поряд із інтеграційними посилення дезінтеграційних процесів.

Першою ластівкою започаткування таких процесів є вихід зі складу ЄС Великобританії (так званій Brexit²). Наступний серйозний прецедент – висловлена щойно обраним Президентом США Дональдом Трампом думка щодо недоцільності участі США у Транстихоокеанському партнерстві. Процеси дезінтеграції у майбутньому посиляться у зв'язку із особливостями сучасного етапу відмови від неоліберальної моделі

¹Экономический словарь. [Электронный ресурс]. Режим доступа: Дезинтеграция это: Что такое дезинтеграция? http://dic.academic.ru/dic.usf/econ_dict/17460.

²Toly Noan. Brexit, Global Cities, and the Future of World Order / Noan Toly // Globalizations. – Vol. 13. – 2016. – P. 142-149.

глобалізації й переходом до її соціальної моделі, що відповідатиме інтересам не окремих держав (G7), а всіх, включно з тими, що розвиваються і належать до найменш розвинених країн. Як зазначає академік НАН України В.М.Геєць: «У цілому нині вважається, що зміни у підходах в економічній політиці США, Великобританії, окремих країн ЄС – це спроба послідовного відходу від ідеології неолібералізму та економічного космополітизму і відповідного переходу до політики протекціонізму, яка ґрунтується на засадах реалізації національних економічних інтересів, виходячи з логіки історичного підходу, якому притаманне, перш за все, обов'язкове врахування національно-культурного надбання і відповідних ментальних особливостей життя народу»³. На те, що світову економіку очікують великі зміни, вказує той факт, що наразі одночасно розгортаються такі події, як зміна моделі глобалізації, удосконалення СОТ, посилення розвитку мегарегіональних угод, які приходять на зміну типовим регіональним торговельним угодам. Слід погодитись з В.С.Загашвілі: «Переход от региональной интеграции к глобальной ставит задачи научного и практического характера, которые раньше решать не приходилось. ВТО, переживающая в настоящее время трудный этап своего развития, представляет собой часть системы глобального управления, основные элементы которой также находятся на пороге важных изменений. Не только ВТО, но и человечество в целом сталкивается с принципиально новым явлением, которое оно пытается осмыслить в рамках теории глобального управления»⁴. Бреттон-Вудская система, столпами которой стали МВФ, Всемирный банк и ВТО, приобретает все более децентрализованный характер. ...ВТО не боролось с региональными объединениями предыдущего поколения, а искало и находило способы встраивания их в многостороннюю торговую систему. Такой подход, по всей вероятности, будет применен и к отношениям между ВТО и МРО. От ВТО следует ожидать осуществления координации и гармонизации правил, вырабатываемых участниками межрегиональных соглашений»⁵. На наш погляд, слід очікувати значну дезінтеграцію і переформатування існуючих регіональних інтеграційних об'єднань. Аналіз діючих регіональних процесів вказує на те, що у світі формуються принаймні дві групи країн: з одного боку, США з їх стратегічними партнерами, з іншого, -- КНР з рештою країн-членів БРІКС та їх партнерами. Важливою стає задача не допустити у процесі

³Геєць В.М. Чому знов настав час починати з початку? / В.М.Геєць // Економіка України . – 2017. – № 5-6. – С. 35.

⁴Глобальное управление: возможности и риски / отв. ред. В.Г.Барановский, Н.И.Иванова. – М.: ИМЭМО РАН, 2015. – 315 с.

⁵Загашвили В.С. Всемирная торговая организация перед лицом новых вызовов / В.С. Загашвили // Российский внешнеэкономический вестник. – 2016. – № 7. – С. 21-23.

переформатування існуючих регіональних об'єднань утворення конфронтації між ними, забезпечити їх мирне співіснування і злагоджену взаємодію в інтересах усього людства.